

Staronový prostor pro utváření mediální kritiky

Lucie Šťastná, Univerzita Karlova

Pod názvem *Rozpravy o českých médiích* se diskuse o tématech z mediální oblasti konají už několik let. Od ledna 2012 do roku 2013 je pořádal Institut komunikačních studií a žurnalistiky (Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy) ve spolupráci s Českým rozhlasem Plus (dříve ČRo 6) a portálem Česká média. Od října 2013 je již organizuje pouze Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK, jehož mediálním partnerem se stal Médiář.cz. Původní projekt prodělal za poslední rok řadu změn.

Nové *Rozpravy o českých médiích* navázaly na původní koncepci tohoto projektu tím, že se v nich setkávají odborníci a profesionálové z médií, kteří diskutují o aktuálních či nadčasových tématech z oblasti mediálních studií a žurnalistiky. *Rozpravy* jim umožňují získat jiný náhled na svou práci a zpětnou vazbu k ní. Moderátorkou se stala Alice Němcová Tejkalová, která v sobě propojuje obě tyto oblasti – akademickou sféru i novinářskou praxi. Nové *Rozpravy* více zohledňují teoretický kontext aktuálních problémů, jenž byl dříve spíše upozaděn, a dávají větší prostor divákům, kteří chtějí s hosty diskutovat.

Ve snaze o shrnutí prvního roku *Rozprav* v nové podobě se nelze vyhnout jisté výčtovosti. Od října 2013 se diskutovalo na nejrůznější témata, která byla vždy vybírána s ohledem na aktuální dění v mediální oblasti. Nový akademický rok zahájily *Rozpravy* tématem **vlastnictví českých médií**. Pozvání přijal kromě Kateřiny Kalistové, Václava Štětka a Ondřeje Austa i Jaromír Soukup, majitel Empresa Media a agentury

Médea. Jaromír Soukup z pozice vlastníka řady médií obhajoval svobodu podnikání a čistě ekonomický princip posuzování úspěšnosti daného média. Václav Štětka z Institutu komunikačních studií a žurnalistiky upozornil na možnost střetu zájmů politiků-podnikatelů i na autocenzuru, která vůči vlastníkům v daných médiích funguje. Kateřina Kalistová vysvětlovala pozici Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, která posuzuje žádosti o udělení licence k provozování rozhlasového a televizního vysílání i na základě transparentnosti vlastnických vztahů. Ani Rada nemá vždy přehled o tom, kdo vlastní konkrétní média. U některých médií lze dohledat jejich provozovatele, jméno osoby, jež má skutečný vliv na vysílací subjekt, ale často zůstává neznámé.

V listopadu vrcholila v České televizi krize, proto se *Rozpravy* zaměřily na podobu **zpravodajství televize veřejné služby**, jeho kvalitu a objektivitu. Přes veškerou snahu pozvat obě zainteresované strany nakonec zástupce redakce zpravodajství České televize účast v diskusi odmítl a přítomná tedy byla jen Pavlína Kvapilová, která spolu s dalšími bývalými zaměstnanci ČT založila (pouze na Facebooku) iniciativu *Vaše televize*. Podle Kvapilové je krize v ČT odrazem celkové krize žurnalistiky. Podle dalšího hosta, Jiřího Závozdy z Rady České televize, se do zpravodajství určitým způsobem zasahovat musí, aby se zajistila jeho kvalita – a to tím spíše, že se jedná o veřejnou službu, kterou si lidé platí prostřednictvím koncesionářských poplatků. Diváci, mezi nimiž byli i akademici či bývalí zaměstnanci ČT, viděli na současné podobě zpravodajství ČT mnoho chyb: zatížení genderovými stereotypy, jazykové chyby, dramtizaci a bulvarizaci obsahu či pragocentrismus. Podle Adama Černého ze Syndikátu novinářů ČR je důvěryhodnost média veřejné služby nabourávána přílišnou fluktuací mladých redaktorů a nedostatečným soustředěním na vytváření televizních osobností disponujících určitou specializací.

V prosinci 2013 se Rozpravy věnovaly méně konfliktnímu tématu, a sice stavu a rozvoji **mediální výchovy v českém prostředí**. Pozvání přijal Jan Jiráček z MUP a FSV UK, který se na tvorbě tématu mediální výchovy v oficiálních dokumentech podílel, Zora Jandová z nedávno vzniklého digitálního Rádía Junior (ČRo), Renata Kasalová z Centra mediálního vzdělávání a Ilona Horáčková, která mediální výchovu vyučuje na Střední průmyslové škole sdělovací techniky (Praha). Mediální výchova je v ČR povinné průřezové téma, které může být realizováno jako samostatný předmět, projektovou formou nebo průřezově v rámci jiného vyučovacího předmětu. Míra zapojení jednotlivých škol do realizace mediální výchovy závisí mimo jiné i na nadšení, znalostech a schopnostech vyučujících, jejich snaze a ochotě se dále vzdělávat i například podpoře pedagogů a tématu samotného ze strany ředitele školy. Nedostatek kvalifikovaných učitelů je přitom v ČR dlouhodobým problémem. Jan Jiráček vyběhl k úvaze o zrušení mediální výchovy s vysvětlením, že by neměla fungovat odděleně od ostatních předmětů, ale měla by být jejich přirozenou součástí. V diskusi se pozvaní zamýšleli i nad mediální gramotností dospělých. Podle Jana Jiráčka je její zvyšování cestou k vytváření mediální kritiky i klíčem ke zlepšení stávající mediální nabídky.

Lednové Rozpravy o českých médiích rekapitulovaly uplynulý rok z hlediska vývoje v mediální oblasti. **Současné trendy i pravděpodobný další vývoj** se snažili identifikovat Pavel Tomášek z Aktuálně.cz, Lenka Zlámalová z nově se formujícího deníku Echo24, Martina Vojtěchovská, šéfredaktorka MediaGuru.cz a pedagožka MUP, a Tomáš Trampota z Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK. Podle Martiny Vojtěchovské je takovým trendem současných médií zmenšování počtu vlastníků a zvyšující se vlastnická koncentrace českých médií. Lenka Zlámalová s odkazem na aktivity Andreje Babiše vyjá-

dřila obavu z ovlivňování médií veřejné služby v důsledku jeho rozšiřující se politické moci. Zřetelná je též snaha o zefektivnění práce v redakcích, ztenčující se redakční rozpočty a propouštění redaktorů či jejich přecházení z jedné redakce do jiné. Média navíc podle Pavla Tomáška přestávají být pro publika autoritou, ztrácejí důvěryhodnost.

V únoru na téma ovlivňování médií navázaly Rozpravy **o volbách do Rady ČT a Rady ČRo**. Pozvání přijali Vladimír Just, Michal Stehlík, Milan Šmíd a Ondřej Aust. Milan Šmíd z Institutu komunikačních studií a žurnalistiky se ve své úvodní prezentaci pokusil zasadit probíhající volby do kontextu těch předešlých a srovnat je s jejich ekvivalenty v zahraničí. Vladimír Just z Filozofické fakulty UK, který kandidoval do Rady ČT, a Ondřej Aust, který jako novinář sledoval výběr kandidátů v Poslanecké sněmovně, zhodnotili probíhající volby jako frašku. Michal Stehlík z FF UK, který v diskusi mluvil za Radu ČRo, pak objasňoval fungování těchto orgánů i možné ovlivňování jejich členů. Bouřlivou diskusi vyvolalo publikum, které výjimečně tvořili především novináři.

V březnu se Rozpravy inspirovaly aktuální situací na Ukrajině a věnovaly se **žurnalistice z míst konfliktů, války a katastrof**. Své dojmy a novinářské zkušenosti z pobytu na Krymu přítomným zprostředkoval Robert Mikoláš, zahraniční zpravodaj ČRo. Kromě něj hovořil o manipulaci fotografií, o informačních zdrojích, etických dilematech a psychických dopadech takové práce i Jan Rybář, dlouholetý zahraniční redaktor MF Dnes. Dvojici novinářů doplňovala Barbora Osvaldová z Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK.

V dubnu bylo na návrh jedné z diváček zařazeno **téma časopisů pro muže a ženy**. Jednalo se o zajímavý střet akademického pohledu Lenky Vochocové z Institutu komunikačních studií a žurnalistiky s běžnou novinářskou praxí Lenky Trégllové, vedoucí OnaDnes, a Jana Štěpán-

ka, šéfredaktora časopisu Maxim. Lenka Vochocová upozornila na podporu genderových stereotypů těmito časopisy, na vliv inzerentů na jejich obsah a podíl reklamy na obsahu časopisů. Snaha Lenky Tréglové některé z těchto negativních jevů vyvrátit ale nebyla úspěšná, svou argumentací je spíše potvrdila. Jan Štěpánek se pokoušel publikum získat spíše humorem. Z vyjádření zástupců obou časopisů pak například vyplynulo, že podobu časopisu určují zejména životní zkušenosti, záliby a životní styl jich samých a jejich blízkých (nikoliv snad poptávka ze strany publika).

V tomto akademickém roce se budou Rozpravy konat ještě v květnu (na téma voleb do Evropského parlamentu a využití sociálních sítí v předvolební kampani) a v červnu, další sezóna bude zahájena opět na podzim.

Rozpravy o českých médiích mohou být užitečné pro studenty žurnalistiky, komunikace a dalších příbuzných oborů jako doplnění jejich studijního plánu. Rozšiřují studentům přehled o tématech, která se probírají v jednotlivých předmětech, nebo je zasazují do aktuálního kontextu. Umožňují jim setkat se s lidmi z praxe i z prostředí univerzity, kteří o daných tématech dokážou zasvěceně a srozumitelně hovořit. Rozpravy o českých médiích jsou svou otevřeností unikátním českým projektem. Jsou totiž určené i širší zainteresované veřejnosti – tedy všem těm, které média přitahují jako profesní cíl nebo jako zajímavý společenský fenomén. Těmto divákům umožňují Rozpravy nahlédnout do světa, o němž se nemají možnost dozvědět jinde. Aby nebyl projekt omezen pouze na zájemce z okolí Prahy, jsou z diskusí pořizovány videozáznamy, které jsou k dispozici na Youtube.com nebo na webu Rozprav (<http://rozpravy.fsv.cuni.cz>). Vizi Rozprav o českých médiích je stát se prostorem pro utváření mediální kritiky i obecně prospěšným projektem, jenž pomáhá českým občanům najít svou cestu ke kritickému myšlení o médiích.